

Олена ПАРИПСА,
*студентка Вінницького державного
педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського
науковий керівник –
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри стилістики
української мови та журналістики*
Максим КАРАСЬ

УДК 070

ЖАНР ТОК-ШОУ У ВІТЧИЗНЯНОМУ ТЕЛЕПРОСТОРИ: ВИНИКНЕННЯ ТА ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ

У статті розглядаються поява і поширення жанру ток-шоу в телевізійному просторі України. Вказані причини і сутність змін у наповненні цього жанру. Звернено увагу на експансію західних форматів ток-шоу на вітчизняному телебаченні. Здійснено огляд перших суто українських телевізійних ток-шоу.

Ключові слова: ток-шоу, телепрограма, телепередача, формат, телевізійний простір, телевізійна журналістика.

Ток-шоу є одним з найпопулярніших форматів сучасного телебачення. Він становить телепередачу, в якій обговорюються питання загального інтересу. Цей напрямок важливих суспільних, економічних, політичних і світоглядних програм демократизує громадську думку, орієнтуючи її на розуміння проблем і пошук консенсусу. Жанр ток-шоу посідає нині одне з ключових місць у контенті національних телевізійних каналів, є затребуваним глядачами.

У спеціальній літературі, дослідженнях телевізійного простору України мало вивченими є питання режисури ток-шоу, типи і характеристики ведучих, дизайн і оформлення студії тощо. Ток-шоу потребує дослідження в журналістських текстах і засобах масової інформації (ЗМІ). З огляду на це особливої уваги набуває питання вивчення генези і розвитку жанру та утвердження його в українському телепросторі.

Багато зарубіжних і вітчизняних дослідників вивчають різні аспекти програм формату ток-шоу. Суспільне значення політичних ток-шоу аналізують українські вчені В. Кулик, О. Прасюк; становлення і жанрову специфіку політичного ток-шоу – як вітчизняні (Ю. Голоднікова, О. Козлова, Л. Шутяк, А. Яковець й ін.), так і зарубіжні (Д. Бондарев, Н. Вакурова, А. Варганов, Л. Московкін, С. Поцелуєв та ін.) дослідники; маніпуляційні технології політичних ток-шоу – В. Бабенко, Д. Бондарев, М. Михайлова, Е. Могилевська, І. Поліщук, Г. Почепцов й ін.

Мета статті – розкрити сутність і генезу ток-шоу як жанру у вітчизняному телевізійному просторі.

Як телевізійний жанр ток-шоу зародився у США в 1960-і роки. Його творцем вважається журналіст Філ Донах'ю. Якось під час прямого ефіру у ведучого закінчилися питання до інтерв'ююваного, але журналіст не розгубився і запропонував одному з гостей в студії поставити своє запитання. Що й було зроблено. Так несподівано появилася ток-шоу.

Вперше програма Ф. Донах'ю у форматі ток-шоу з'явилася на телебаченні в 1963 році. Це було ранкове ток-шоу в прямому ефірі за участю запрошених в студію гостей. Щоб залучити і зацікавити аудиторію, а разом з нею знакових політиків і зірок шоу-бізнесу, Ф. Донах'ю зосередив увагу не на відомих особистостях, а на скандальних проблемах, які відкрито обговорював в передачі [5]. Так жанр ток-шоу отримав свій певний статус, заклавши основні свої риси, які зберігаються до сьогодні.

Згодом через жорстку конкуренцію в телепросторі творці ток-шоу стали все менше приділяти увагу соціальним, економічним і політичним питанням і все більше – темам скандального характеру.

Українські телеглядачі змогли побачити ток-шоу Ф. Донах'ю у 1986 р. завдяки телемостам, що з'єднували в прямому ефірі людей із США та СРСР. З боку радянського телебачення ведучим був Володимир Познер. Ці передачі залишаються досі унікальними в тележурналістиці і нині подібних їм на нашому телебаченні немає. У рекламних проспектах говорилося, що «у виступах Ф. Донах'ю бачиться щось і від психологічної драми, і від вуличного театру, і від сеансу колективної терапії» [5].

Потім на радянському телебаченні В. Познер створив власні ток-шоу за участю людей різних професій, національностей, інтересів, віку. Його передачі щоразу захоплювали публіку ерудицією, доброзичливістю, душевністю, тактом телеведучого в поєднанні з його волею та чітким розумінням мети розмови. Це, а також постійна напруженість атмосфери та колективне шукання істини через діалоги В. Познера з присутніми в студії людьми справляли величезний духовний вплив на телеаудиторію.

Невдовзі в колишньому радянському телепросторі відбувся справжній бум ток-шоу. З'явилися такі програми, як «12-й поверх» з Едуардом Сагалаєвим, «Музичний ринг» з Катериною Максимовою, «Погляд» з Владиславом Лістьєвим, Олександром Любімовим, Олегом Вакуловським і Дмитром Захаровим, «До та після опівночі» з Володимиром Молчановим, «7 днів», «Світ і молодь» з Леонідом Парфьоновим тощо.

Побуває думка, що ток-шоу – одна з найдемократичніших форм, яка надає можливість звичайним людям брати безпосередню участь у телепередачі, і її не замінить навіть інтерактивне телебачення. Однак це видається занадто оптимістично. По-перше, вітчизняні ток-шоу позбавлені місцевого колориту і певною мірою суспільної значущості; по-друге, вони перетворилися в рекламні та PR-майданчики. Цей процес відбувся найвідчутніше у 1991–1993 рр. Саме в цей період відбувалася активна експансія зарубіжних (зокрема, американських) програм різних жанрів на українських каналах. З'явилися і дотепер продовжують з'являтися різні ток-шоу, телешоу, реаліті-шоу, телевікторини, телеігри, телезабави тощо. Для ток-шоу в їх зарубіжному варіанті цей період став дуже плідним стосовно стійкого позиціонування та завоювання ефірного простору і глядачів.

Поява західних програм була зумовлена об'єктивними та суб'єктивними причинами. Це передовсім суттєві зміни в економіці, політичному і соціальному житті країни, духовній сфері суспільства, процеси реформування, що зачепили всіх громадян, всі структури, в тому числі ЗМІ і серед них телебачення. Після набуття Україною державної незалежності відкрилися нові можливості – як сприятливі, та і несприятливі – для розвитку системи вітчизняних ЗМІ. Оскільки існував великий брак вітчизняних телепрограм, використовувалися і запозичувалися різні зарубіжні взірці, насамперед тому, що вони були цікавими для глядачів, мали успіх і давали матеріальну користь [4].

Так, на український екран потрапляють з Росії «Колесо фортуни» («Поле чудес») з Леонідом Якубовичем, «Жіноче питання» («Я сама») з Юлією Меньшовою та ін. Деякі копійовані з американського екрану програми прижилися і задовольняли комерційні інтереси своїх авторів, інші дали більш низький рейтинг, ніж їхні іноземні «близнюки».

Це не дивно, адже, крім видовищності, відомих особистостей в кадрі та власне розмови, має бути так званий «гачок», який повинен змусити глядача зацікавитися, чекати наступного випуску програми і не дозволяти йому перемикаєти канал. «Неодмінною умовою тематичної стратегії жанру ток-шоу є конфліктність: інтересів, тенденцій, героїв... Тоді з'являється можливість будувати сценарний розвиток теми за законами драми – зав'язка, кульмінація тощо», – вказує І. Недопитанський [1, с. 108].

На початках появи на вітчизняних телеекранах передачі в жанрі ток-шоу транслювалися винятково у вечірній час і не мали великої популярності. Дані соціологічних досліджень глядацької аудиторії в другій половині 1990-х років свідчать, що тоді не було жодного ток-шоу в двадцятці лідерів телепрограм.

Однак невдовзі передачі цього жанру заповнили денний ефір багатьох українських телеканалів. Денні ток-шоу, переважно з комерційних причин, перетворилися на «телепосиденьки», рясно наповнені рекламою. «Справді: є студія з диванами по периметру, запрошуються глядачі і знаменитості (переважно від шоу-бізнесу) і дуже часто для приманки рекламодавців – ведучі-знаменитості (не першорядні, але дуже відомі)» [4]. Так появились другосортні, зазвичай російські, телепередачі «Місто жінок» з Л. Кравцовою та Д. Борисовою, «Велике прання» з А. Малаховим, «Країна порад» з Л. Новоженовим і Р. Писанкою, «Принцип доміно» з О. Хангою та О. Іщеєвою, «Чого хоче жінка» з К. Дмитренко та О. Булавкіною, «Коротке замикання» з А. Камоловим та ін.

Вважається, що першими ток-шоу на українському телебаченні були «Територія А» з Анжелікою Рудницькою, «Табу» з Миколою Вереснем, «Бар «Чорний кіт»» із Константином Гнатенком, «Епіцентр» з В'ячеславом Піховшеком.

Формат політичних ток-шоу прийшов в Україну із США через Росію. До американського прототипу цього жанру організатори ввели вимірювальні апарати для встановлення думки запрошених у студію глядачів. Зараз їх використовують більшість українських популярних шоу. Медіаексперт А. Сибірякова в зв'язку з цим зазначає, що американці, які були зачинателями моделі політичних ток-шоу, а потім і їх російські наслідувачі «знайшли технічне рішення проблеми висловлення суспільної думки. ... Сценарій програми був доповнений пультами, що дозволяють в прямому ефірі виводити на екрани в студії результати голосування глядачів, які сидять у ній. Можливість реагування на виступ представників політичного класу представниками громадськості і можливість усій телеаудиторії бачити оцінки виступів політиків були покладені в основу цього формату шоу» [2].

Зачинателем жанру політичного ток-шоу на українському телебаченні вважають журналіста Савіка Шустера з його програмою «Свобода слова». Уперше ця передача з'явилась у вересні 2001 р. на російському каналі «НТН». Однак через цензурні заборони і тиск влади С. Шустер у 2005 р. переїхав в Україну і програма «Свобода слова» почала виходити у прямому ефірі на телеканалі «ICTV», потім під назвою «Свобода Савіка Шустера» – на «Інтері». У 2008 р. ток-шоу змінило свою назву на «Шустер Live» і перейшло на канал «Україна». Пізніше програма транслювалася на «Першому національному», згодом знову на телеканалі «Інтер». Від початку 2015 р. її показує канал «112 Україна».

Інші політичні ток-шоу, де висвітлюються актуальні проблеми сьогодення і ведуться палкі дискусії, – це популярні програми в Україні: «Свобода слова» з Андрієм Куликовим («ICTV»), «Час-Ч» з Єгором Чечериндою («УТ-1»), «Право на владу» («1+1»), «Чорне дзеркало» з Євгеном Кисельовим («Інтер»). Вони постійно змінюють тематику і стилі шоу.

Нині все більшої популярності набувають розважальні ток-шоу, що здебільшого виходять на музичних телеканалах. Свою велику аудиторію мають соціальні ток-шоу, а саме: «Стосується кожного» з А. Данилевичем на телеканалі «Інтер», «Один за всіх» з Д. Карпачовим на «СТБ», «Говорить Україна» з О. Сухановим на каналі «Україна».

Отже, розвиток ток-шоу на українському телебаченні можна умовно розділити на два етапи. Перший – від 1986 р. до 1991 р., коли цей жанр мав великий інтерес у громадськості завдяки відкритості і плюралізму думок, поданню новітньої інформації, був трибуною для обговорення актуальних питань того часу. Другий – від 1991 р. і донині, коли внаслідок експансії зарубіжних тележанрів ток-шоу на вітчизняних каналах фактично скопіювали основні ознаки вказаного жанру, акцентуючи на його розважальності, що дає передусім комерційний успіх і рейтинг.

Якщо врахувати, що жанр ток-шоу існує на телебаченні трохи більше як піввіку, а на українському – менше трьох десятиліть, то зрозуміло, що жанрове визначення і наповнення програм ток-шоу є певною проблемою як для теорії, так і практики телевізійної журналістики, особливо вітчизняної.

ЛІТЕРАТУРА

1. Недопитанський М. Тележурналістика: досвід, проблеми, стратегії: практ. посібник / М. Недопитанський. – К.: ДП «Газетно-журнальне видавництво Міністерства культури і туризму України», 2009. – 144 с.
2. Сибірякова А. О. Утопія, яка може стати реальністю / А. О. Сибірякова. [Електронний ресурс]. – Режим доступу – <http://www.telekritika.ua/media-suspilstvo/view/2011-07-29/64668>
3. Яковець А. В. Телевізійна журналістика: теорія і практика: підручник / А. В. Яковець. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007. – 240 с.
4. Иванова Е. А. Влияние федерального телевидения на региональные телевизионные каналы: автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.01.10 / Е. А. Иванова. – Ростов-на-Дону, 2003. – 19 с.
5. Могилевская Э. Ток-шоу как жанр ТВ: происхождение, разновидности, приемы манипулирования / Э. Могилевская // RELGA: научно-культурологический журнал. – 2015. – № 4 (292). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.relga.ru/Environment/WebObjects/tgu-www.woa/wa/Main?textid=1114&level1=main&level2=articles>

Olena Parypsa

Genre talk show: stages of formation in domestic TV-space

This article examines the processes of nucleation, development and dissemination of the talk show genre in the media space Ukraine. The characteristic of the main causes of changes in filling genre. Attention is paid to the causes and processes of western expansion program formats heat talk shows on Ukrainian TV space. Attention is focused on the emergence of the first purely Ukrainian talk shows and principles of their production.

Keywords: talk show, TV program, TV program format, a TV room, a television journalism.

Елена Парипса

Жанр ток-шоу в отечественном телевизионном эфире: появление и становления

В статье рассматриваются появление и распространение жанра ток-шоу в телевизионном пространстве Украины. Указаны причины и сущность изменений этого жанра. Обращено внимание на экспансию западных форматов программы жанра ток-шоу на отечественном телевидении. Сделан обзор первых украинских телевизионных ток-шоу.

Ключевые слова: ток-шоу, телепрограмма, телепередача, формат, телевизионное пространство, телевизионная журналистика.